

Комунальний заклад «Первомайський заклад
Дошкільної освіти (ясла-садок) № 4 «Дюймовочка»
Первомайської міської ради Харківської області

Консультація

«Секрети вдалого спостереження з дітьми»

Дітям дошкільного віку складно залишатися довго на одному місці й тривалий час концентрувати увагу. Тому для спостереження оберіть об'єкт, який їх цікавить. Покажіть, як не основі запитання, проблеми або завдання можна сформулювати мету спостереження, визначити план дій, а після зробити висновок. Щоб дошкільники вчилися спостерігати самостійно, під час організованих спостережень дотримайтеся чітко визначеною структури:

- **Мотивація** – щоб створити мотиваційну основу пізнавально-пошукової діяльності, попередньо ознайомте дітей з об'єктом або оберіть об'єкт з незвичайними характеристиками. Відтак, запропонуйте дітям ігрову, дослідницьку або проблемну ситуацію, пов'язану з об'єктом спостереження .
- **Мета** – використовуйте для постановки мети освітні ситуації або приклади, які виникли в повсякденному житті.
- **План дій** – навчайте дітей уже з чотирьох років складати елементарний план спостереження. На конкретних прикладах показуйте, визначити умови спостереження, обирати пізнавальні дії, розподіляти завдання тощо.
- **Дослідження об'єкта** – запропонуйте дітям самостійно поспостерігати за об'єктом протягом хвилини. Це дасть змогу сформувати цілісний образ. Подальший розгляд об'єкта зорієнтуйте на аналіз його особливостей та пристосування до навколишнього середовища, спільні ознаки з іншими об'єктами, взаємозв'язки з ними, з людиною тощо. Зміст і логіку скоординуйте відповідно до виду спостереження та віку дітей.
- **Підсумок** – спонукайте дітей узагальнювати результати спостереження. Підсумок має відображати досягнення мети та бути зрозумілим для дітей. Чітко формулюйте відкриття, фіксуйте результати та мотивуйте дітей застосовувати отримані знання в самостійній діяльності.

Під час спостереження проговорюйте, яку частину запланованої роботи виконали, пояснюйте значення окремих дій, навчайте дітей коментувати перехід від одного етапу пізнавального циклу до іншого. Завдяки такій структурі діти навчаються усвідомлено спостерігати за об'єктами навколишнього світу як під час освітнього процесу, так і в повсякденному житті.

Спостереженню як методу належить особлива роль у пізнанні дітьми природи, оскільки він базується на чуттєвому сприйманні, забезпечує живий контакт дітей з реальними об'єктами та явищами природи, у результаті чого в них розвивається пізнавальний інтерес і формуються навички фіксування результатів спостережень різними способами.

Діти молодшого дошкільного віку охоче спостерігають за яскравими, рухомими об'єктами, особливо цікавий для них тваринний світ. Діти 3-4 років здатні під час спостережень виявити найяскравіші властивості об'єктів.

Діти старшого дошкільного віку здатні визначати відмінні об'єкти спостереження, порівнювати їх між собою. Тому запропонуйте на основі елементарного ігрового та практичного завдання визначити мету спостереження та відобразити об'єкт природи через образотворчу діяльність. Проводьте з п'ятирічними дітьми цикли спостережень. Під час яких необхідно сформуванню уявлення про розвиток тварин та рослин, особливості їхнього життя в різних сезонах, про взаємозв'язки у природі. У цей період діти починають орієнтуватися на пізнавальні результати спостереження, тому пропонуйте їм формулювати результати відповідно до поставленої мети. Спонукайте старших дошкільників до самостійної пізнавально – дослідницької діяльності.

Формуйте в дітей вміння порівнювати, зіставляти, аналізувати та виробляти взаємозв'язки у природі. Використовуйте для порівняльні спостереження. Для них характерна наявність одразу 2-3 об'єктів або явищ, станів того самого об'єкта в різний час, які необхідно порівняти. Цей різновид спостереження дає змогу дітям виявити відмінні та схожі риси об'єктів спостереження, особливості росту й розвитку рослин, тварин, сезонні зміни у природі тощо.

Пограйте з дітьми у гру **«Що було, а що стало»**. Кожному гравцю запропонуйте обрати власний природний об'єкт і поспостерігати за ним протягом певного часу. Ним може бути гілка дерева, клумба, кущ, мурашник тощо. За результатами спостереження необхідно розповісти, що було на цьому місці **взимку/навесні/восени** та що можна побачити тут зараз. Результати спостережень фіксуйте за допомогою фотографій і малюнків. Спонукайте дітей розповідати про результати спостереження за допомогою мовленнєвої конструкції **«Взимку ..., а влітку...»**.

Під час спостережень навчайте дітей встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, взаємозв'язки у природі, зіставляти факти, відновлювати цілісну картину за окремими фрагментами тощо.

Спостереження не передбачає контакту спостерігача з об'єктом дослідження. Однак якщо не знати базових правил безпечної для природи і людини поведінки, можна зіткнутись з проблемними ситуаціями. Тому на початку спостереження ознайомте дітей з основними правилами. Заохочуйте дітей під час спостережень дотримуватися правил:

- обирай для спостережень зручне місце;

- знаходь цікаві об'єкти на території дитячого садка;
- дотримуйся дистанції з об'єктами спостереження;
- поведься з об'єктами спостереження обережно;
- зберігай спокій та не заважай іншим тощо.

Формулюйте правила так, щоб вони містили позитивні та чіткі вказівки до дії. У кожній конкретній ситуації загальні правила можуть мати доповнення. Наприклад: «Під час спостереження за птахами в період гніздування дотримуйтеся тиші».

Старших дошкільників навчайте працювати в команді – розподіляти обов'язки, вступати в діалог, обговорювати план та умови проведення спостереження, підбивати підсумки тощо. Для цього заохочуйте їх встановлювати правила самостійно, наприклад: домовлятися та приходити до спільного рішення, висловлювати власну думку та слухати інших, використовувати слова ввічливості тощо.

Щоб діти ліпше запам'ятовували інформацію та використовували її в повсякденному житті, фіксуйте разом з ними результати спостережень. Використовуйте для цього виражальні засоби різних видів мистецтва, які збагатять сприймання дітей і навчать їх передавати свої враження від спілкування з природою.

Як допомогти дітям зафіксувати результати спостережень

- застосовуйте прийоми, методи та форми роботи, які допоможуть дітям осмислити побачене, систематизувати інформацію;
- ставте допоміжні запитання, які дадуть змогу дітям, охарактеризувати відкритий ними факт, установити взаємозв'язки та підбити підсумки;
- складайте разом з дітьми короткі розповіді за результатами спостережень;
- заохочуйте дітей робити замальовки, складати схеми, моделі досліджуваного об'єкта або явища;
- використовуйте картки із зображенням об'єктів спостережень, щоденники довготривалих спостережень.

Один з ефективних способів фіксації результатів спостереження з дітьми дошкільного віку – спеціально підготовлені картки. Це можуть бути різні зображення, схеми, які допоможуть зафіксувати пізнавально-дослідницьку, діяльність, унаочнити та систематизувати отриману інформацію. Цей спосіб оформлення результатів дасть змогу дітям пригадати приємні хвилини спілкування з природою, однолітками і дорослими, згадати відкриття, які вони зробили під час спостережень.

Спостереження як найважливіше джерело знань про природу сприяє розвитку в дітей важливого вміння – дивитися та бачити.

